

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ**

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

**Збірник наукових статей за матеріалами
ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції**

9 квітня 2025 року

**Черкаси
2025**

УДК 37.091.12:005.963

П 84

Рекомендовано до друку вченою радою КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Протокол № 2 від 29.05.2025 року

Редакційна колегія:

Андрющенко Т.К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Назаренко Г.А., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-методичної роботи КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Норкіна О.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Ющенко Л.О. кандидат філологічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради».

П 84

Професійний розвиток педагога в контексті викликів сьогодення: збірник наукових статей за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Черкаси, 9 квітня 2025 р). / за ред. Т.К. Андрющенко. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2025. 192 с. (Електронна книга).

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції вміщено результати наукових досліджень та практичні розробки науково-педагогічних працівників закладів вищої та післядипломної освіти, керівників закладів освіти, учителів, вихователів загальної середньої та дошкільної освіти.

Метою видання є забезпечення педагогів сучасними інструментами, практичними порадами та стратегіями, що сприяють їхньому професійному зростанню відповідно до актуальних викликів освітньої сфери. Напрями дослідницьких пошуків за проблематикою всіх рівнів сучасної освіти згруповано у збірнику матеріалів конференції за відповідними розділами.

Збірник орієнтований на підтримку підвищення кваліфікації освітян в умовах трансформації освітнього середовища, зокрема у зв'язку з інтеграцією інноваційних технологій, переосмисленням ролі педагога та необхідністю адаптації до нових соціальних і професійних викликів.

Відповідальність за зміст, точність фактів, коректність цитувань і посилань покладається на авторів публікацій.

© Колектив авторів, 2025.

© КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради», 2025.

ЗМІСТ

Передмова	7
РОЗДІЛ І. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	9
<i>Гайда Василь.</i> Підвищення кваліфікації учителів природничої освітньої галузі в контексті розвитку STEM-освіти	9
<i>Голодюк Лариса.</i> Методичний серфінг як сучасний інструмент професійного розвитку педагогів у системі неперервної освіти.....	12
<i>Капінус Наталія, Коваленко Олександр.</i> Упровадження інноваційних технологій у процесі підвищення кваліфікації педагогів початкової школи	18
<i>Норкіна Олена.</i> Цифрова дидактика: нові підходи до навчання в епоху технологій	24
<i>Черкашина Тетяна.</i> Ментальна працездатність як складова аналітико-функціональної моделі ментальної культури у вимірі особистої ефективності педагога	29
РОЗДІЛ ІІ. ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІВ	35
<i>Дичок Світлана, Каширіна Олена.</i> Використання цифрових технологій у підвищенні кваліфікації педагогів у закладі післядипломної освіти під час дистанційного навчання	35
<i>Євсеєв Роман.</i> Цифрові інструменти навчання біології в контексті сьогодення	39
<i>Ищенко Людмила, Журавко Тетяна.</i> Математична компетентність майбутніх вихователів засобами цифрових технологій	43
<i>Колеснікова Ірина.</i> Цифрова компетентність педагога: професійні орієнтири	48
<i>Копил Віталій.</i> Використання цифрових інструментів для розвитку професійних компетентностей педагогів	51
<i>Пендальчук Віктор.</i> Цифрові інструменти для самоосвіти та професійного зростання вчителя	56
<i>Фамілярська Лариса.</i> Вплив штучного інтелекту на освітній процес: від традицій до інновацій	60

РОЗДІЛ ІІІ. ПАРТНЕРСТВО В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ: ДОСВІД, ВИКЛИКИ Й ПЕРСПЕКТИВИ 64

Білошицький Сергій, Мітягіна Світлана. Соціологічна служба ЗЗСО як форма партнерської взаємодії та фактор забезпечення якості освіти .. 64

Ковшар Олена. Партнерська взаємодія зі стейкхолдерами як умова підготовки сучасного вихователя 69

Крутенко Ольга. Партнерство в освіті: теоретичні та практичні аспекти взаємодії педагогів, батьків та здобувачів освіти 73

Меленець Людмила. Волонтерство як інструмент розвитку навички партнерської взаємодії учасників освітнього процесу закладу дошкільної освіти 80

Орлова Ольга. Батьківськи навички: підтримка дітей в подоланні стресу 85

Чубенко Катерина. Виклики та можливості партнерства вчителя та асистента в інклюзії 88

РОЗДІЛ ІV. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 96

Бойко Ірина. Психологічна компетентність педагога в умовах воєнного стану 96

Брайченко Тетяна. Вчимося управляти стресом та розвивати стресостійкість 101

Волік Наталія, Данчул Леся. Психологічний супровід педагогічного колективу ЗДО в умовах воєнного стану 107

Гладишев Володимир. Нотатки про моделювання траєкторії професійного розвитку вчителя (бібліотерапевтичне читання як засіб психологічної самопомоги) 113

Карнаух Леся. Особливості формування життєстійкості особистості педагога в умовах кризових явищ суспільства 118

Піковець Наталія. Психічне здоров'я педагога вищої освіти як умова становлення його професійної самосвідомості та ідентичності 122

Руденко Ілона. Запобігання професійному вигоранню педагогічних працівників: психопрофілактичний підхід у контексті сучасної освітньої реальності 125

Теслюк Павло. Психопрофілактика професійного стресу у педагогічній діяльності 130

Топчій Наталія. Розвиток емоційного інтелекту педагогів як профілактика професійного вигорання в умовах воєнного стану 134

<i>Тупікова Даріна.</i> Педагог в сучасних умовах: як допомогти зберегти мотивацію та внутрішню рівновагу	140
РОЗДІЛ V. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: ПРІОРИТЕТНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ	145
<i>Вейлерт Юлія.</i> Творчі техніки навчання для дітей з мовленнєвими освітніми труднощами	145
<i>Юдіна Олена.</i> Роль ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти у формуванні інклюзивної компетентності педагогів Херсонщини	152
РОЗДІЛ VI. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ	156
<i>Зубко Ольга.</i> Інтеграція принципів гендерної толерантності в освітню сферу України	156
<i>Мієр Тетяна.</i> Педагогічна діяльність як ефективний процес: характеристики, моделі, функціональне призначення, засобове забезпечення	160
<i>Нечаюк Людмила.</i> Формування творчих здібностей учнів старшої школи засобами інтеграції різних видів художньої творчої діяльності ...	166
<i>Трофайла Наталія.</i> Комунікативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного педагога	173
РОЗДІЛ VII. МОДЕЛЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	178
<i>Андрющенко Тетяна.</i> Технологія «Дизайн-мислення» як інструмент професійного розвитку фахівців дошкільної освіти	178
<i>Волік Наталія.</i> Емоційний інтелект – важливий напрямок професійного розвитку сучасного педагога дошкільної освіти	183
<i>Кучинська Лілія.</i> Архітектура індивідуальної траєкторії професійного розвитку сучасного педагога: ключові тенденції	187

Таким чином, тема партнерства в освіті залишається актуальною та відкриває широкі можливості для подальших досліджень, що сприятимуть покращенню якості навчального процесу та розвитку гармонійної особистості здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І., Журба К. Концепція з формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах. *Формування національно-культурної ідентичності особистості у викликах часу: збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу (до 100-річчя від заснування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка)* / [редкол.: С.А. Копилов (співголова, наук.ред.), І.Д. Бех (співголова) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. С.3-22.
2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / О. Вишневецький. Дрогобич : Коло, 2006. – 326 с.

Меленець Людмила,
*кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
Інституту післядипломної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка*

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ НАВИЧКИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Вступ. Сьогодні, на четвертий рік повномасштабного наступу росії на Україну, волонтерська та благодійна діяльність уже стала частиною буття кожного громадянина. Дорослі та діти в різних куточках країни та світу проводять сотні благодійних заходів і зборів (плати, внески), тим самим потужно розвиваючи волонтерський рух. Це свідчить про соціально-громадянську відповідальність кожної дорослої людини та формування у дітей і молоді не тільки громадянської компетентності, а й компетентності педагогічного партнерства, що є одним із головних завдань сучасної освіти.

Основний виклад. Першим законом, що Верховна Рада ухвалила 8 січня 2025 року, став Законопроект № 11159 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння розвитку волонтерства серед

здобувачів освіти», за який проголосувало 298 депутатів. Мета законопроекту – адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу щодо визнання результатів волонтерської діяльності дітей та молоді, розвитку культури соціальної відповідальності в суспільстві, особливо серед дітей та молоді, збільшення частки суспільства, охопленої волонтерською діяльністю.

Щоб досягти цього, законопроект передбачає внесення відповідних змін до Законів України “Про освіту“, “Про повну загальну середню освіту“, “Про вищу освіту“, “Про професійну (професійно-технічну) освіту“, “Про фахову передвищу освіту“, “Про волонтерську діяльність“. Закон, зокрема, передбачає:

- визнання результатів волонтерства студентів за практику в разі її відповідності освітній програмі закладу освіти за згодою закладу;
- обов’язкову видачу волонтеру документа, який підтверджує його участь у волонтерській діяльності від громадської, благодійної чи волонтерської організації;
- вплив волонтерського досвіду на вступ у заклади освіти шляхом включення досвіду волонтерства в мотиваційний лист;
- зобов’язання керівників закладів освіти підтримувати розвиток волонтерських ініціатив учасників освітнього процесу та залучення учнів до волонтерської діяльності [1; 5].

Зауважимо, що українська наукова та педагогічна спільнота вже зверталася до теми волонтерства, зокрема й у закладах освіти, оскільки вважають це питання дуже важливим як для реальної допомоги тим, хто її потребує, так і для виховання у дітей готовності займатися волонтерською діяльністю [3; 4; 6].

Зокрема, в дослідженні Козак Л., Федорової С. проаналізовано сучасний стан проблеми формування соціальної та громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти, здійснено аналіз фахових видань, чинних законодавчих документів та освітніх програм із зазначеної проблеми. Охарактеризовано понятійний апарат досліджуваної проблематики, а саме поняття: «волонтер», «волонтерська діяльність», «соціалізація», «педагогіка емпатуерменту», «соціальна та громадянська

компетентність», «благодійна, екологічна та соціальна акції». Розглянуто аспекти формування соціально-громадянської активності дітей старшого дошкільного віку через залучення їх до волонтерської діяльності в закладах дошкільної освіти, зокрема до добровільних акцій. Актуалізовано необхідність формування мотивації та компетентності майбутніх школярів щодо подальшої активної участі у суспільно-громадському житті [2].

Волонтерство дає можливість отримати таку особливу навичку, як-от самозарадність, розуміння, що саме ми відповідальні за своє життя, громаду та країну. Таку думку сформулювала **Любомудрова Л.**, координаторка програм ЮНІСЕФ із розвитку молоді на конференції “Волонтерство та шкільна освіта: точки дотику” у серпні 2024 року. За її словами, участь у громадській та місцевій діяльності посилює в молоді відчуття причетності до чогось важливого. *“Інвестиції у волонтерство – це ще й інвестиції в потужний людський капітал в Україні. Саме тому громадам важливо співпрацювати із закладами освіти та розвивати волонтерство на місцях”*, – додала Любомудрова Л. [7].

Ми поділяємо думку **Закалюка А.**, начальника управління освіти департаменту розвитку Львівської міської ради, що *волонтерства не можна навчити, цей процес має бути добровільним*. Волонтерську діяльність неможливо впроваджувати лише ресурсом педагогів, а *заклади освіти не мають бути самотніми в цьому процесі, адже волонтерська діяльність сприяє і розвитку місцевих громад*. Місцевій владі лише потрібно створити відповідні умови для розвитку волонтерства. За його словами, щоби волонтерство успішно впроваджувалося в освітній процес, з усіма його учасниками потрібно постійно комунікувати та пояснювати для чого все це. Але такі розмови не мають бути у формі директивної комунікації, лише на добровільній основі, інакше це не матиме ніякого результату. Відтак, у заклади освіти **“варто впускати громадські організації”**. Закалюк А. запропонував *школам у після урочний час надавати свої приміщення в користування громадським організаціям, які могли б там провадити волонтерську діяльність та творити здорове середовище*. У

такий спосіб можна полегшити дітям доступ до волонтерства, адже не потрібно буде їздити десь на інший кінець міста, щоб поволонтерити [7].

Досвідом численних акцій та інших благодійних ініціатив може поділитися Братанова Л. – директор закладу дошкільної освіти № 532 міста Києва, керівник громадської організації «Фундація лідерів дошкілля "ІНФАНТІЯ"» (FOUNDATION OF PRESCHOOL LEADERS "INFANTIA") <https://www.facebook.com/infantia.ua/> Це є приклад співпраці між закладом дошкільної освіти та неприбутковою організацією, яка може вести освітню, волонтерську діяльність у приміщеннях закладу освіти для розвитку дітей. Керівник закладу впевнений, що правильно організована волонтерська робота сприяє розвитку лідерських якостей у співробітників, більш швидкій адаптації нових працівників, їх успішній самореалізації. А спільне виконання завдань згуртовує колектив, підвищує мотивацію і професійний розвиток персоналу.

Не менш важливою для розвитку волонтерства є і **мотивація**. Щоб волонтерство стало інструментом розвитку навички партнерської взаємодії учасників освітнього процесу закладу дошкільної освіти, необхідно створити умови для того, щоб волонтерство не було разовою акцією, а перетворилося на щось постійне та системне:

1. Підвищувати обізнаність про волонтерську діяльність закладів дошкільної освіти через інформаційні кампанії (популярні медіа, соціальні мережі та лідерів думок). Водночас варто не лише загально розповідати про волонтерство, а й демонструвати конкретні приклади успішних волонтерів та їхніх ініціатив.

2. Інтегрувати волонтерство в систему як формальної, так і неформальної освіти. Це можуть бути зустрічі з активними волонтерами, волонтерські клуби за інтересами, спільна організація благодійних заходів та волонтерських проєктів та ін. За активну волонтерську діяльність закладів можна відзначати на рівні району, міста, громади.

3. Масштабувати волонтерську діяльність на рівні різних громад могли б освітні програми, у яких волонтерство прописано як варіативний складник, а також програми підвищення кваліфікації педагогів.

4. **Інвестувати кошти в програми розвитку волонтерської діяльності та програми підтримки молодіжних ініціатив, адже волонтерський рух потребує і системних інвестицій.** Також важливо залучати молодих людей до розроблення та реалізації різних локальних програм, адже в такий спосіб ми можемо формувати відповідальних та активних громадян [7].

Висновки. Волонтерська робота – гнучка, адресна та оперативна у вирішенні соціально-громадянських проблем. Волонтерство виступатиме інструментом розвитку навички партнерської взаємодії учасників освітнього процесу закладу дошкільної освіти за умови перетворення індивідуальної участі на колективну дію; прагнення, в міру своїх здібностей та наявності вільного часу, доводити до успішного завершення спільно розроблені плани і програми; співпраці зі своїми колегами в дусі взаєморозуміння і взаємної поваги; не розголошення конфіденційної інформації, якщо така передбачається характером діяльності; визначення межі добровільної співпраці; доручення кожному такої діяльності, яка йому найбільше підходить.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховна Рада України прийняла Закон щодо сприяння розвитку волонтерства серед здобувачів освіти. 2025. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/257407.html>
2. Козак Л., Федорова С. Волонтерська діяльність як засіб формування соціально-громадянської компетентності у закладах дошкільної освіти. *European Science*. 2022. 14 (3). С. 83-91. DOI: 10.30890/2709-2313.2022-14-03-011.
3. Козубовська І.В., Козубовський Р.В., Милян Ж.І. Залучення майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери до волонтерської діяльності (метод. рекомендації). 2022. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/47499/1/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%281%29.pdf>
4. Славінська М.О. Методичні рекомендації щодо організації волонтерської діяльності у закладах загальної середньої освіти. 2021. URL: https://znayshov.com/News/Details/metodychni_rekomendatsii_shchodo_orhanizatsii_volonterskoj_diialnosti
5. Про волонтерську діяльність. Закон України. 3236-VI. 2011. Відомості Верховної Ради України (ВВР). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
6. Слівінська Н.М. Корпоративне волонтерство: перспективи розвитку в Україні. 2015. URL:

http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/25370/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%A1%D0%BB%D1%96%D0%B2%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_2015.pdf

7. Як зробити волонтерство частиною освітнього процесу: рекомендації, нормативка та 52 мільйони гривень на ЗСУ лише в одній області. 2024. URL: <https://nus.org.ua/2024/08/06/yak-zrobyty-volonterstvo-chastynoyu-osvitnogo-protsesu-rekomendatsiyi-normatyvka-ta-52-miljony-gryven-na-zsu-lyshe-v-odnij-oblasti/>

Орлова Ольга,

*кандидат педагогічних наук, старший
викладач кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін
КЗ «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» ЖОР*

БАТЬКІВСЬКИ НАВИЧКИ: ПІДТРИМКА ДІТЕЙ В ПОДОЛАННІ СТРЕСУ

У нашому житті постійно відбуваються зміни, і якщо ми не можемо швидко до них пристосуватися, може виникнути стан стресу. При цьому навіть не важливо, позитивним чи негативним був стресовий фактор. Часто стресорами для себе є ми самі: наші думки, емоції, дії. Діти все частіше стикаються з різноманітними стресовими ситуаціями — від шкільних труднощів до складних змін у сім'ї чи соціальному оточенні. Цифрова епоха додає нові виклики: соціальні мережі, кібербулінг, інформаційне перевантаження. Важливо, щоб батьки були не лише спостерігачами, а активними та свідомими учасниками у процесі подолання цих труднощів. Саме батьківські навички та їхня постійна присутність відіграють ключову роль у підтримці емоційного добробуту дитини та формуванні її психологічної стійкості.

Одна з головних навичок — уміння слухати та чути свою дитину. Дитині надзвичайно важливо знати, що її не лише чують, але й справді розуміють та приймають її почуття. Активне слухання без критики, осуду чи знецінення допомагає створити міцні довірливі стосунки між батьками та дітьми. Часто навіть прості фрази на кшталт: «Я розумію, що тобі зараз важко» або «Я поруч і готовий тебе підтримати» можуть стати для дитини джерелом полегшення та відчуття захищеності. Важливо при цьому дивитися дитині в очі, відкладати телефон та інші справи, показуючи, що в цей момент вона — найважливіша.